

Gizli İhtimam: “Vera Drake” Filminde Kadın Deneyimlerinin İzleri

Hidden Care: Traces of Women’s Experiences in the Film “Vera Drake”

Yeliz Kendir Gök*

Öne Çıkanlar:

- Bu çalışma, Nel Noddings’in ihtimam etiği perspektifi aracılığıyla "Vera Drake" filmi üzerinden toplumsal cinsiyet dinamiklerini, özellikle kadınlar arasındaki etkileşim biçimlerini detaylı bir şekilde analiz ederek toplumsal cinsiyet ideolojisinin işleyişini ortaya çıkarmaktadır.
- Çalışma, toplumsal cinsiyet ideolojisinin beden politikalarına etkisini inceleyerek ihtimamın neden gizli tutulduğunu ortaya koymakta; ayrıca, kürtajın sadece tıbbi bir işlem değil, toplumsal boyutları olan karmaşık bir konu olduğunu göstermektedir.
- Kürtajın sinematografik temsiline feminist bir bakış açısıyla odaklanan bu çalışma, feminist etik, ihtimam etiği ve toplumsal cinsiyet çalışmalarına analitik açıdan önemli katkı sunmaktadır.

Öz: Bu çalışma, yönetmen Mike Leigh’in 2004 yapımı “Vera Drake” filmi, feminist teorisyen Nel Noddings’in ihtimam etiği analizi çerçevesinde derinlemesine incelemektedir. Bu çalışmanın temel amacı, filmde temsil edilen toplumsal cinsiyet dinamikleri ile ihtimam etiği arasındaki karmaşık ilişkiyi ayrıntılı bir şekilde analiz etmek ve aynı zamanda kürtaj olgusunun beden ve iktidar ilişkisi bağlamında incelenmesine katkı sağlamaktır. İçerik analizi ve eleştirel söylem analizi yöntemleri, bu inceleme için temel analitik araçlar olarak kullanılmaktadır. Özellikle ana karakter Vera ve onun farklı deneyimlere sahip kadınlara yönelik ihtimam eylemleri, kadınlar arasındaki ilişkilerin toplumsal cinsiyet perspektifiyle derinlemesine incelenmesi için odak noktası oluşturmaktadır. Bulgular, kadınlar arasındaki ilişkilerin toplumsal cinsiyet ideolojisi tarafından nasıl şekillendirildiğini ve filmdeki erkek karakterlerin toplumsal cinsiyet hiyerarşisini nasıl pekiştirdiğini göstermektedir. Ayrıca, kadın ve erkek bedenlerinin iktidarla olan ilişkisi ihtimam etiği bağlamında ele alınarak, toplumsal cinsiyetin beden politikalarına etkisi analiz edilmektedir. Bu araştırma sonuçları, feminist bir bakış açısının kadın deneyimlerine nasıl yaklaşılması gerektiğini vurgularken, “Vera Drake” filmi de bir ihtimam etiği örneği olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Feminist Etik, İhtimam Etiği, Kürtaj, Vera Drake.

Highlights:

- This study reveals the dynamics of gender ideology, especially the interaction patterns among women, by analyzing in detail the film "Vera Drake" through Nel Noddings' ethics of care perspective, uncovering the workings of gender ideology.
- The research explores the impact of gender ideology on body politics, revealing why care is often concealed. Additionally, it highlights that abortion is a complex issue with social dimensions beyond a mere medical procedure.
- Focusing on the cinematic representation of abortion through a feminist perspective, this study provides a significant analytical contribution to feminist ethics, care ethics, and gender studies.

* Araş. Gör. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, yeliz.kendir@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3500-8374.

Abstract: This study conducts an in-depth analysis of director Mike Leigh’s 2004 film “Vera Drake”, within the framework of feminist theorist Nel Noddings’ ethics of care. The primary objective of this study is to meticulously examine the complex relationship between the gender dynamics represented in the film and the ethics of care while also contributing to the examination of the phenomenon of abortion within the context of the body and power relationship. Content analysis and critical discourse analysis methods are employed as fundamental analytical tools for this examination. Particularly, the main character Vera and her acts of care towards women with different experiences form the focal point for an in-depth exploration of women’s relationships from a gender perspective. The findings demonstrate how relationships among women are shaped by gender ideology and how male characters in the film reinforce the gender hierarchy. Additionally, the relationship between male and female bodies in relation to power is addressed within the context of the ethics of care, analyzing the impact of gender on body politics. The results of this research underscore the importance of approaching women’s experiences from a feminist perspective, and “Vera Drake” is evaluated as an example of ethics of care.

Keywords: Gender, Feminist Ethics, Ethics of Care, Abortion, Vera Drake.

Summary

The representation of abortion in cinema is a multifaceted realm that warrants in-depth analysis. This research embarks on a comprehensive exploration, delving into the intricate influences of gender dynamics and the nuanced ethical perspectives that shape these cinematic portrayals. The primary objective of this study is to conduct meticulous analysis, revealing the layers of complexity inherent in cinematic depictions of abortion and their profound implications for societal perspectives on gender. To achieve this, the research adopts an interpretive approach, involving a thorough analysis of “Vera Drake” using feminist and ethics of care frameworks. Content analysis and critical discourse analysis are employed to unveil the intricate web of gender dynamics and ethics of care within the film.

Abortion, in the context of this study, is not reduced to a mere medical procedure. Instead, it is presented as a deeply intricate issue entwined with personal, ethical, and societal dimensions. By adopting this comprehensive view, an aim is held to decipher the multifaceted facets of abortion as they are unveiled in cinema. The study places a particular focus on the film “Vera Drake” as a pivotal case study. Set against the backdrop of 1950s England when abortion was prohibited, the film serves as an illuminating perspective through which the character of Vera and her responses to the challenging and ethically charged circumstances surrounding abortion are scrutinized. Vera’s character and her choices are meticulously dissected through the ethical framework of care ethics. Care ethics, as postulated by Nel Noddings, provides a compelling perspective through which Vera’s actions are scrutinized, offering a unique perspective for feminist ethical analysis.

Vera's compassionate and empathetic approach towards women seeking abortions aligns with the fundamental tenets of care ethics, shaping a compassionate narrative surrounding abortion.

The study underscores the pertinence of Noddings' care theory and its implications for gender constructs and ethical paradigms. The findings of this research are multifaceted and shed light on crucial aspects of the subject matter. Firstly, the research highlights the intricate connection between the legal status of abortion and broader societal constructs concerning population management and gender roles. This interconnection acts as a significant impediment to women's agency when making decisions, particularly during the post-war era. Furthermore, the study uncovers a gender-based asymmetry in the acknowledgment of personal experiences. While men's encounters are overtly recognized, women's narratives often face suppression, unveiling a distinct disparity in the historical representation of gender experiences. Moreover, gender roles and the act of silence are elucidated as central in shaping the array of women's experiences. Silence, a subtle yet potent form of resistance, plays a pivotal role in women's responses to societal expectations and constraints. Finally, the film's exploration of women's mutual support and their conscious choice to remain silent within this context greatly enhances understanding of intricate gender dynamics and the multifaceted ethical dimensions intertwined with these experiences.

These findings contribute significantly to the broader discourse surrounding this topic, shedding light on the multifaceted aspects of abortion, gender roles, and societal power dynamics. This research also embarks on a comprehensive exploration of the intricate web of power constructs within the social sphere. It seeks to understand how these constructs permeate and influence women's experiences when they are confronted with the multifaceted issue of abortion. The study highlights the far-reaching implications of these power dynamics, which are integral to the ethical dimensions of the abortion discourse.

In conclusion, this research provides a comprehensive understanding of the representations of abortion in cinema from the perspectives of feminist ethics, care ethics, and power dynamics that reveal profound effects on societal perceptions of gender. Simultaneously, it draws attention to a significant gap in ethical discussions surrounding abortion and underscores the necessity to incorporate ethical principles in both public and private dialogues on this complex issue. This study makes a substantial contribution to the ongoing academic debates on cinematic representations of abortion, enriching the discussions with its insights into feminist ethics, care ethics, and power dynamics.

Giriş

Sinema tarihinde, toplumsal cinsiyet olgusu, kadın karakterlerin temsili bağlamında uzun bir geçmişe sahiptir ve kadın figürleri, genellikle geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına uygun bir biçimde tasvir edilir. Bu tasvirler, kadınların işgücü piyasasında etkin roller üstlendikleri durumlarda dahi onları eşlerine sadık, ailelerine bağlı, anaç, duygusal ve itaatkâr gibi özelliklerle karakterize eder (Manzoor ve Rehma, 2016: 96). Öte yandan, kürtaj bağlamında işlenen kadınlık, genellikle doğurganlıkla karşılaştırıldığında daha kabul edilir bir konumda bulunmaz. Conti ve Cahill’e göre mevcut olan temalar da ağırlıklı olarak “kürtajı düşünen ve sonunda seçen kadınların tasvirleri, kürtajla ilgili komplikasyonların tasvirleri ve kürtaj kararlarını takiben nihai sonuçların tasvirleri” çerçevesinde inşa edilir (2017: 428). Örnekler arasında, Reisz’in *Saturday Night and Sunday Morning (Sevişme Günleri)* (1960) ve Gilbert’in *Alfie* (1966) filmleri, kürtajı sıklıkla önyargılı bir şekilde ahlaka aykırı ve basit, hatta uygulanamaz bir uygulama olarak tasvir ederken, Lasse Hallström’ün *The Cider House Rules (Tanrı’nın Eseri Şeytanın Parçası)* (1999) filmi, kürtajın karmaşıklığını ve tüm dini, ahlaki ve kültürel sonuçlarını beyaz perdeye taşır (Ali, 2004: 1107). Bu temsiller bağlamında, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların deneyimlerindeki farklılıklar belirsizleşmeye başlar. Dahası, kürtaj etrafında oluşturulan söylemin, onun ayrılmaz bir parçası olan geniş etik boyutları, sinema gibi kitle iletişim araçları aracılığıyla nasıl ele aldığı sorunlu hale gelir. Sonuç olarak sinema, toplumsal cinsiyet ve kürtaj temalarını ele alma biçimiyle toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretimine katkıda bulunabilir.

Bu araştırma, iyi tanımlanmış adalet politikalarının yokluğuna ve kürtajı çevreleyen söylemde etik değerlerin dahil edilmesindeki sorunsal yöne eleştirel bir şekilde değinmektedir. Kürtaj tartışmalarını sıklıkla karakterize eden etik boşluğa ışık tutmakta ve bu karmaşık konuya ilişkin hem kamusal hem de özel diyaloglara etik ilkelerin dahil edilmesine yönelik acil ihtiyacın altını çizmektedir. Bu bağlamda, “kürtajın sadece dini bir sorun olmadığını, ahlaki bir ikilem olduğunu” (Ali, 2004: 1107) vurgulayarak dini boyuttan uzaklaşan bir yaklaşımın sunulması için uzun bir süre beklemeyi değerli kılan ve özellikle eleştirmenler tarafından övgüyle karşılanan “Vera Drake” filmi araç olarak kullanılmaktadır. Bu film, kürtajın etik boyutlarını dini normlarla sınırlamadan ele alarak toplumsal cinsiyet, adalet ve etik konularını daha geniş bir çerçevede eleştirel bir şekilde ele alır.

Film, toplumsal cinsiyet ideolojisinin dönemin özgünlüğünü yansıtan bir izleği taşır ve özellikle kürtajla ilgili yasalar ve nüfus politikaları çerçevesinde, yeni hükümetler için ne kadar değerli bir kaynak olduğunu gösterir. Feminist bir bakış açısıyla bu değer: “Kişisel olanın politik

olması”² ilkesiyle örtüşmektedir. Ayrıca, filmin ana karakteri Vera, feminist bir bakış açısıyla sunulmasının temel nedenlerinden biridir. Tarihsel olarak kadın karakterler, “iç gıcıklamak, sıkıntıya düşmek, kurtarılmak ve bazen de erkek kahramanın heteroseksüelliğini güvence altına almak için orada olmak” (Butler, 2005: 82) gibi özelliklerle tanımlanırken, Vera karakteri bu stereotipleri tersine çevirir. Bu bağlamda, kadınların “kurtarıcı erkek” beklentisinin dışında, bir kadın tarafından desteklendiği vurgulanır. Ayrıca, kadınlar genellikle “eylemde bulunmayan, konuşan kadın imgeleri” (Yaşartürk, 2005: 22) olarak tasvir edilirken, Vera ve ihtimam ilişkisine girdiği kadınlar, filmde daha az konuşan ancak daha fazla eylemde bulunan karakterler olarak dikkat çekerler. Sonuç olarak Vera’nın kadın deneyimlerine büyük bir duyarlılık göstermesi ve Nel Noddings’in ihtimam etiği felsefesi ile uyumlu bir örnek sunması son derece değerlidir. Bu öğeler, filmin seçilme nedenlerini açıklarken, film, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili önemli konulara dikkat çekmekle kalmaz, aynı zamanda kadın deneyimlerine saygı duyan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini eleştiren bir bakış açısı sunar.

Tüm bu unsurlara dayalı olarak, bu araştırma, başlangıçta filmin özetini sunarak genel bir perspektif sunmaktadır. Ardından, Nel Noddings’in ihtimam etiği çerçevesinde bir feminist etik incelemeye odaklanır. İnceleme sürecinde, Vera’nın ihtimamının örtük kalan nedenleri ayrıntılı bir şekilde incelenir, toplumsal alanın nasıl inşa edildiği ve acının kadın ve erkek bedenleri arasındaki ilişki üzerindeki etkileri ele alınır. Ayrıca, yasa, iktidar ve sistemin hangi tür acıları kabul ettiği, kimin görünür olduğu ve kimin ses sahibi olduğu gibi konular üzerinde bir tartışma yürütülür. Adalet meselesi bu bağlamda merkeze alınır, etik değerlerin eksikliği ve görmezden gelme olgularının, Vera’nın deneyimi içinde nasıl etkileşime girdiği açıklanır. Son olarak, Noddings’in ihtimam analizi ışığında Vera karakterine yeniden bir bakış açısı sunularak film feminist ihtimam aracılığıyla değerlendirilir.

Vera Drake (2004)

Film, İkinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere’inde, sıradan bir yaşam süren ve ailesi tarafından “iyi” bir eş ve anne olarak kabul edilen Vera’nın gizlediği bir sırrı konu alır. Bu sır, o dönemin toplumsal cinsiyet ideolojileri tarafından oldukça etkilenir, çünkü o dönem İngiltere’inde kürtaj yasa dışıdır³. İzleyici, bu sırı ilk bakışta kolayca erişemez. İlk olarak film, sıradan bir alt sınıf yaşamının İngiltere’indeki tarihsel göstergeleriyle Vera’nın kim olduğu, ailesi ve çevresi ile ilişkisi üzerinden sunulur. Film, tarihsel bağlamını belirlerken heteropatriyarkal

² “Kişisel olan politiktir” kavramı, 1960’ların kadın hareketinde kullanılan ve farklı feminist kanatlar tarafından kucaklanan, günümüzde de sıklıkla başvurulan oldukça politik bir kavramdır. Bu kavram, her ne kadar bireysel, kişiye özgü, tercihler çerçevesinde şekillenmiş görünse de deneyimlerimizin ve yaşantılarımızın içerisine sızan ve onu doğrudan etkileyen siyasi ve sosyal olgulara gönderme yapar. (Bkz., Dillon, 2019).

³ İngiltere’de kürtajın yasallaşması, 1967’de gerçekleşmiştir.

toplumsal cinsiyet ilişkilerini betimleyen sahnelerle işlenir. Bu sahneler, insanların birbirini tanıdığı, birbirlerinin isimlerini seslenerek selamlaştığı ve gülümsediği, evlerin anahtarlarının kapı önündeki paspasın altına saklandığı, bisikletlerin kilitlemediği ve işçi sınıfının yaşadığı bir güvenli mahallede geçer. Dolayısıyla film, tarihsel bağlamını somutlaştırarak toplumsal cinsiyet ilişkilerini bu güvenli mahallede görsel olarak ele alır.

Kamusal ve yarı-kamusal alanlardan özel mekânlara geçişlerde ise mekânların büyüklüğü, üst sınıf bireylerin ayrıcalıklı konumlarına gönderme yapacak şekilde daha geniş olarak tasvir edilirken alt sınıf bireylerin yaşadığı daha dar mekânlar ustaca gösterilir. Bu farklılıkların kesişimini vurgulamak için kullanılan aydınlatma, toplumsal cinsiyetli bedenler ve ait oldukları sınıflara dair detayları açıkça sunar. Bu detay, Lucena'nın özetlediği haliyle şu şekildedir:

Leigh, bu karşıtlıkları sunmak için çok güçlü bir kromatik sembolizme dayalı bir film dili kullanıyor: koyu renkler ve sahnelerle zıtlık oluşturan renkli ve beyaz ışık, net, parlak sahneler. Bu kromatik karşıtlıklar, karakterlerin ait olduğu farklı sosyal sınıfları ve çevrelerini temsil etmek için kullanılır: İşçi sınıfı için karanlık, kaos ve sefil ortamların aksine, daha varlıklı ve gelişmekte olan sosyal sınıflar için ışık, düzen ve temizlik. Yoksulluğa karşı zenginlik için kullanılan bu kromatik karşıtlıklar, hijyen eksikliği ve hastalığa karşı hijyen ve düzenlilik temsiliyle eşleşir. Beyazın tonları ameliyatlarda, orta sınıfın evlerinde, karakolda, hapishanede ve mahkemede aydınlıktır. Bu anlamda Vera'nın evinin oldukça karanlık olması ancak polis in onu yatak odasında sorgulayınca sahnenin aydınlanması dikkat çekicidir (2011: 65).

Bu şekilde, kadınlar arasındaki farklılıkların bağlamı ve ayrıcalıklı olma durumları sosyo-ekonomik sınıf temelinde ele alınırken mekânların sembolizasyonu ve "aydınlık"ın bir metafor olarak kullanımı önemli bir rol oynar.

Filmin ana karakteri Vera, ellili yaşlarında, evli ve iki çocuk sahibi bir anne, tükenmez bir enerji ve titizlikle evlere temizliğe giden alt sınıftan bir kadındır. Kocasını Stan, kardeşinin yanında bir otomobil tamircisi olarak çalışmaktadır. Kızı Ethel, bir ampul fabrikasında çalışırken oğlu Sid, terzidir. Alt sınıftan bir kadına yakışır şekilde, genellikle sessiz ve kelimeleri söze döküldüğü zaman ise yumuşak bir ses tonunun ardına gizlenen itaatkarlığıyla ön plana çıkar. Yaşlı annesine bakan ve ihtiyaç anında komşularına şefkat göstermekten kaçınmayan Vera'nın söz konusu hali, sosyal çevresi tarafından "sıcakkanlı, anlayışlı, yardımsever" gibi sıfatlarla karakterize edilen bir kadın olarak belirginleşmesine katkı sağlar. Bir kız çocuğu olarak annesine özverili bir şekilde yaklaşan, onu önemseyen Vera, kendi kız çocuğuna karşı da benzer bir yaklaşım sergiler: Kızıyla evlenmeyi düşünen bekar bir genç erkeği akşam yemeğine davet ederek aile içi ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamaya çalışır.

Vera, kendisini sadece ailesine veya tanıdıklarına yardım eden bir kişi olarak değil, aynı zamanda bilinmeyen ihtiyaç sahiplerine yardım eli uzatan bir kadın olarak gösterir. Bu durum özellikle genç kadınlara sağladığı yardımları gizli tutsa da filmin görsel unsurları aracılığıyla izleyiciye aktarılır. Bu sahnelerde, Vera'nın, kadınların yasa dışı kürtajla başa çıkmak zorunda kaldığı bir dönemde bilmediği, evli, bekar, dul veya boşanmış kadınlara yardım ettiği vurgulanır. Bu nedenle Vera, filmde adını bilmediği kadınlara yardım eden bir figür olarak belirginleşir. Yaklaşık 20 (yirmi) yıl boyunca bu şekilde kadınlara yardım eden Vera için sorunun başlangıcı, bir gün yine bir kadına yardım etmesi ve bu kez işlerin beklediği gibi gitmemesiyle belirginleşir. Vera, yardım ettiği kadının ölüm tehlikesi atlatması sonucu hastaneye kaldırılmasıyla birlikte aniden polisin ilgisini çeker ve hukukla karşı karşıya gelme gerilimi bu noktadan itibaren somutlaşır.

Tüm bu süreçte, kürtaj kavramı ile mesafesini korumasına ve yardıma ihtiyacı olanlardan yardımını esirgememesine rağmen Vera'nın yardım kavramı, polisin devreye girdiği andan itibaren kürtaj kavramıyla bir tür çatışma içerisine girer. Her ne kadar Vera, kürtaj kavramını hiç kullanmasa ve ona göre yaptığı şey, yardıma ihtiyacı olan kadınlara yardım etmek ve Vera'nın deyişimiyle “her şeyin dışarı çıkması, kuş gibi hafiflemek için” düşük yapmalarına yol açarak tekrar kanamalarını sağlamak olsa da “yasa dışılığı” bağlamlarında söz konusu kavram yerini “kürtaj” kavramının sıklığına devretmek zorunda kalır. Film, cinayetle suçlanan Vera'nın suçluluğunu kabul etmesi ve 2 yıl 6 ay (iki yıl altı ay) hapis cezasına çarptırılması ile sonlanır.

Whitehead (2013: 193-194) tarafından ifade edilen görüşe göre, “Vera Drake”'in başarısı yalnızca En İyi Yönetmen (Mike Leigh), En İyi Kadın Oyuncu (Imelda Staunton) ve En İyi Özgün Senaryo (Mike Leigh) (2005) adaylıklarıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda, Venedik Film Festivali'nde En İyi Film dalında Golden Lion (Mike Leigh) ve En İyi Kadın Oyuncu dalında Volpi Kupası (Imelda Staunton) (2004) gibi prestijli ödüllerin sahibi olur. “Vera Drake”, bir dizi farklı ödül töreninde başarılı bir performans sergiler; örneğin altı kategoride İngiliz Bağımsız Film Ödülleri, beş kategoride Londra Eleştirmenler Birliği Film Ödülleri ve Chicago, Los Angeles, New York'taki film eleştirmenleri derneklerinden Imelda Staunton'a En İyi Kadın Oyuncu ödülleri kazanır. Ayrıca, San Diego, Toronto, Vancouver ve Amerikan Film Eleştirmenleri Derneği, Evening Standard ve Avrupa Film Ödülleri gibi prestijli organizasyonlardan da ödüllere döner. Leigh için belki de en özel zafer ise sonunda BAFTA tarafından yılın en iyi yönetmeni olarak kabul edilmesi olur.

Tüm bu ödüller ve çok sayıda farklı adaylık, filmin küresel çapta büyük ilgi gördüğünü ve uluslararası akademik çalışmalar (Hardy, 2007; Pérez-Villalba, 2009; Lucena, 2011; Reyes-

Ancheta, 2017) tarafından ele alındığını gösterirken bu başarı Türkçe literatürde henüz yeterince yankı bulamamıştır. Bu çalışma, bu eksikliği gidermeyi ve daha fazla araştırmaya ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Feminist Etikten Nel Noddings’in İhtimam Etiğine

Etik, feminist yaklaşımlar bağlamında sadece bugün değil, geçmişte de üzerinde durulan önemli konular arasında yer alır. Feminist etik, geleneksel Batı ahlak anlayışının kadınların ahlaki deneyimlerini göz ardı eden veya küçümseyen yönlerini tekrar değerlendirmeye, düşünmeye ve ifade etmeye yönelik bir çabadır (Tong, 2007: 3268). Erken dönem feminist etik teorilerinde, kadınların ve erkeklerin ahlaki sorunları algılama biçimlerinde farklılıklar olduğu savı öne çıkar. Gilligan (2003: xiii), bu noktada “gerçeklik ve hakikat algımızla ilgili: Nasıl bilebiliriz, nasıl duyarız, nasıl görürüz, nasıl konuşuruz” gibi soruları merkeze alır ve analizini “ses ve ilişki” arasında kurarak şu ifadeleri kullanır: “Özellikle erkek deneyiminin tüm insan deneyimini temsil ettiği teoriler, kadınların yaşamlarını gölgede bırakan ve kadınların sesini bastıran teoriler değil midir?”

Kadınların deneyimlerinin farklılığını ifade etmek amacıyla kullanılan “ses” metaforu, Gilligan’ın (2003) etkisiyle zaman içinde daha fazla önem kazanır. Bu durum, genellikle marjinalleştirilen bireylerin bakış açılarını göz ardı eden tahakküm biçimlerine karşı yapılan itirazları da beraberinde getirir. Bu itirazların temel odak noktası, cinsiyetçi baskılara maruz kalan bireylerin deneyimlerini daha iyi anlama ve bu deneyimlere daha fazla değer verme taahhüdüdür (Tong ve Williams, 2014). Dolayısıyla kadınların toplumdaki rollerini sorgulayan feminist etik, 1980’lerin başlarında ihtimam etiği ile ilgili literatürde önemli bir gelişim gösterir ve birçok düşünür bu gelişime katkıda bulunur (McLaren, 2001: 347).

Caring: A Feminine Approach to Ethics (İhtimam: Etik Konusunda Femenin Bir Yaklaşım) adlı çalışmasıyla feminist etik tartışmalarına derinlemesine bir analiz sunma amacı güden Noddings (1984), geleneksel etik teorilerindeki eril/maskülen yapıları, kadınların deneyimlerine yönelik yaklaşımları ve düşünme pratiklerini sorgulamakla işe koyulur. Bu çaba, feminist etik yaklaşımın savunucusu Gilligan ve ondan ilham alan birçok feminist teorisyenin, Batı merkezli geleneksel ahlak teorileri, ilke ve uygulamalarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeye yönelik girişimlerine dayanmaktadır. Bu çabanın temel motivasyonu, kadınların meseleleri ele alındığında kültürel bağlamların önemini vurgulamak, kadınların kişilik ve karakter özelliklerini basitleştirmek yerine, kültürel bağlamlarla ilişkilendirmektir. Bu bağlamda, kadınların aşağılandıkları, görmezden gelindiği veya küçümsendiği ölçüde yetersiz kabul edildiği geleneksel ve eril etik analizlere karşı bir eleştiri geliştirilir (Tong, 2007: 3272). Bu eleştiriyle feminist bir

bakış açısı, geleneksel etik analizlere entegre edilerek feminist bakış açısının güçlendirilmesi amaçlanır, özellikle feminist ihtimamla ilgili analizlerin derinleşmesine katkı sağlanır.

Kuşkusuz, filozofların eleştirel düşünce yöntemleri, varoluşun temel meseleleri ve post-yapısalcılığın dilin etkileri üzerine yürüttüğü tartışmalar, Noddings'in eserindeki temel önceliklerin anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Zira Noddings, özellikle daha sonraki baskılarda, "ilişkisel" terimini kullanarak "feminen" kavramını terk etmiştir. Bu değişiklik, Noddings'in "ilişkisel" teriminin daha iyi ifade ettiği özellikleri ve çağrışımları⁴ yansıttığına inandığını gösterir. Ona göre, "ilişki, bireyden daha temel bir öneme sahiptir" ve bu nedenle "ilişkisel" terimi, daha anlamlı bir ifade oluşturur (2013: xiii). Bu, ihtimamın toplumsal cinsiyete veya kadınlara özgü bir olgu olarak sınırlanmadan, hatta cinsiyetçi bir dilin etkisinden kaçınarak teorilerini ve analizlerini inşa etme girişimidir.

Öte yandan bu durumun, Noddings'in analizinin kadınları dışlayıcı olduğu anlamına gelmediğini unutmamak önemlidir. Noddings'in ihtimam analizinde kadınlar, her koşulda ihtimam gösteren öznel olarak tanımlanmazlar ve bu şekilde cinsiyetlendirilmiş bedenlere indirgenmezler. Noddings, kadınların ihtimam konusunda genellikle kendilerini bireyler ve ahlaki varlıklar olarak tanımladıkları durumları dikkate alsak bile, ihtimam etiğine geçişin ve bu nedenle ihtimamın kendisine odaklanmanın önemini vurgular. Hatta, ihtimam etiğinin doğrudan "kadınlar olarak deneyimlerimizden" türediğini iddia ederken bile deneyimin rolünü vurgular (Noddings, 2013: 8, 40). Bu, onun analizinde toplumsal cinsiyet meselesinin daha çok ilişki ve bağlam çerçevesinde netleştiği anlamına gelir.

Noddings ihtimam etiğinin karakteristik özelliklerini, önemini ve ihtimam ilişkilerini tartışmadan önce, ihtimamın ne olduğunu tanımlayarak, ihtimam derken neyi kastettiğini açıklayarak analizini inşa eder. Ona göre, ihtimam, çeşitli anlamlar içerebilir ve bağlama bağlı olarak farklı temsiliyetlere sahip olabilir. Bazı durumlarda, ihtimam bir tür sorumluluğu ifade edebilirken diğer durumlarda ise bir tür endişe veya kaygıyı ifade edebilir. Nitekim, "ihtimam konusunda duygusal hiçbir şey yoktur. İnsan yaşamının güçlü ve dirençli omurgasıdır" (Noddings, 2002b: 101). Bu çalışma bağlamında, ihtimam, Noddings'in tanımı gereği, "bir şeyin veya birinin korunması, refahı veya bakımı ile ilgili bir yükümlülüğü" ifade eder (2013: 9). İhtimam, Vera ve onun ihtimam gösterdiği kadınlar arasındaki ilişkileri ifade eden bir terim olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla, onun kavramsallaştırmasında ihtimam bu çalışmaya da yansıtıldığı üzere ilişkisel pratikler dizisidir.

⁴ Noddings, burada "kadımsı" ve bu nedenle çok da değerli görülmeyen anlamlarındaki kullanımların yarattığı çağrışımlara gönderme yapar.

İlişkisel pratikler dizisini Noddings, üçlü unsur çerçevesinde şu şekilde maddeselleştirir:

A ve B arasında ihtimam ancak ve ancak

- i. A'nın B'yi önemsemesi, diğer bir ifade ile A'nın bilincinin, dikkat ve motivasyonel yer değiştirme ile karakterize edilmesi;
- ii. A, i'e göre hareket etmesi;
- iii. B, A'nın B'yi önemsediyini fark etmesi ile gerçekleşebilir (2002a: 19).

Söz konusu sembolikleştirmeden hareketle ihtimam ilişkisi içinde öncelik unsurunun, ihtimam gösterenin ötesinde ihtimam gören üzerinde yoğunlaştığı görünebilir. Nitekim, Noddings'in çalışmalarında (2002a, 2013) ilişkiselliğin kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulayışı, ihtimamın bir veren ve alan ilişkisi değil, her iki tarafın da aktif bir biçimde bu süreçte yer aldığı bir deneyim olarak düşünülebileceğini aksettirmektedir. Noddings, bunu, “Eğer ben seni umursuyorsam ve sen beni umursamıyorsan, o zaman varlığımı uzaklaştırabilirim, böylece senin seçtiğin yokluğu kabullenmen için seni özgürleştirebilirim” şeklinde ifade ederek özetler (2013: 19). Bu çağrı, ihtimam gösteren⁵ ve ihtimam gören⁶ arasındaki ilişkiye odaklanmayı teşvik eder. İhtimam gösteren ile ihtimam göreni merkeze koyarak ve ihtimam göstereni “meşguliyet”⁷ ve “motivasyonel yer değiştirme”⁸ kavramları üzerinden açıklayarak söz konusu akışta ihtimam gösterenin failliğini ortaya koyar. Başka bir deyişle, ihtimam gösteren ile ihtimam gören arasındaki bu etkileşimde, ihtimam gösteren, ihtimam görenin koşullarını, ihtimam görenin ihtimam gördüğünde ne kazanabileceğini veya ihtimam görmediğinde neyi eksik kalacağını anlamaya çalışarak ihtimam göreni içselleştirmeye çalışır. Bunun önemini Noddings, çalışmasının önemli bir kısmına yayarak cevaplandırmaya çalıştığı şu soruda özetler:

İhtimam ile neden ilgilenmemiz gerektiği günlük anlamda oldukça açık görünüyor. Şöyle ki “Kimsenin umurunda değil!” serzenişlerini her yerde duymak olası... Kuşkusuz, insan olarak önemsemek ve önemsenmek isteriz. İhtimam, kendi içinde önemli görüne de felsefi bir bağlamda şu soruyu sormak mantıklıdır: İhtimam neden önemlidir? (2013: 7).

İhtimamın neden önemli olduğunu anlamak için, ihtimam ilişkisine katılan tarafların “karşılıklılık”⁹ ilkesini anlamaları gereklidir. Noddings (2013)'in ihtimam etiği analizinin önemli bir yönü, ihtimam ilişkisine katılan her iki tarafın deneyimlerini ele alır. İhtimam ilişkisinde, ihtimam görenin ihtiyaçları karşılanırken, aynı zamanda meşgul olan ihtimam gösterenin bu

⁵ Eserdeki “the one caring” kavramının Türkçe karşılığıdır.

⁶ Eserdeki “the cared for” kavramının Türkçe karşılığıdır.

⁷ Eserdeki “engrossment” kavramının Türkçe karşılığıdır.

⁸ Eserdeki “motivational displacement” kavramının Türkçe karşılığıdır.

⁹ Eserdeki “reciprocity” kavramının Türkçe karşılığıdır.

bağlamı nasıl gerekçelendirdiği konusuna odaklanılır. Noddings bu konuyu aşağıdaki ifadelerle açıklar:

İhtimam gösterdiğimde, hissetmekten daha fazlası var; bu motivasyonel yer değiştirmedir. Motive edici enerjim diğerine ve belki de zorunlu olmasa da onun amaçlarına doğru akar. Ben kendimden vazgeçmem; Yaptığım şey için kendimi affettiremiyorum. Ama motive edici enerjimin paylaşılmasına izin veriyorum; Onu başkasının hizmetine veriyorum. Önemsemediğimde savunmasızlığımın potansiyel olarak arttığı açıktır, çünkü hem kendim hem de başkası aracılığıyla incinebilirim. Ama gücüm ve umudum da artıyor, çünkü zayıflarsam, benim bir parçam olan bu öteki, güçlü ve ısrarlı kalabilir (2013: 33).

Bu ifadelerle Noddings (2013), ilişkinin önemini tekrar vurgularken bu önemin tamamen duygusal bir hisle sınırlanmaması gerektiğini belirtir ve bu noktada bilinçli bir farkındalığa sık sık işaret eder. Analizini daha ileri götürerek Noddings (2013), ihtimam gösterenin diğer tarafı hissetme yeteneğini, yani empati ilişkisini eleştirir. “Ötekinin durumunu anlamada psikolojik dahil olma süreci” (Noddings, 2013: 204) olarak kavramsallaştırdığı empati ilişkisiyle karıştırılmaması konusunda uyararak Noddings, ihtimam analizinde empatiye mesafeli durarak onu reddeder (2013: xvi), ancak ‘birlikte hissetme’ (2002a: 14) olarak tanımladığı sempatiye daha yakındır. Bu, olayları ve durumları kendi benzersizlikleri içinde anlamaya çalışmanın empati ile ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği hakkında düşünmeye yöneltilir. Noddings, bu noktada daha açıklayıcı olabilmesi amacıyla bir örnek sunar: “Bir anne, ağlayan bir bebeğin yanında olduğunu fark ederek, ‘Senin yanıdayım.’ veya ‘Her şey yoluna girecek.’ gibi ifadeler kullanarak ağlamak yerine sürece dahil olur.” (Noddings, 2013: 31). Bu bağlamda, anne ve bebek arasında yalnızca sempati temelli bir ilişki oluşur ve ihtimam süreci başlamış olur.

İhtimam etiği yaklaşımında, empati analizi bağlamında Noddings, “başkasının yerine kendini koyma” eyleminin gerekliliğini kabul etmekle birlikte, yeterli olmadığını öne sürer ve bunun yerine, ihtimamın içerisinde “bilinçli bir modun uygun ve karakteristik yönünü” (2013: 30, 33) vurgular. Bu bilinçlilik durumu, ihtimam gösterenin, kendi “benliği”nden ihtimam görenin “benliği”ne doğru bir kayma sürecini ifade eder. Bu süreç, yukarıda bahsedilen karşılıklılık unsuruyla yakından ilişkilidir. Bu unsur, ihtimam ilişkisine dahil olanlar arasında bir sözleşme değil, ihtimamın ihtimam gören tarafından ihtiyacını gidermeye yönelik bir biçimde başarıyla tamamlandığını veya ihtimamın ulaştığını gösteren işaretler aracılığıyla değerlendirilmelidir (Noddings, 2013: xviii).

Sonuç olarak, empatiyi aşan, “başkalarının duygularını anlama” ve sonunda “kavrama” seviyesine erişilen noktada, ihtimam anlamlı bir bütünlüğe ulaşır (Uygun, 2016: 163-165). Bu bağlamda, Noddings’in ihtimam gösterme durumu, arzu edilen bir formda motive edici bir etken

olarak belirginleşir. Çalışmada incelenen perspektif, ihtimamın duygusal anlayışı aşarak derin bir kavrayış seviyesine yükseldiğinde, anlamın daha zengin ve etkili bir şekilde oluştuğunu vurgular. Bu, ihtimamın sadece duygusal bir bağlamda değil, aynı zamanda anlamsal bir derinlik kazandırarak öne çıkan bir etik prensip olarak değerlendirilebileceğini gösterir.

İhtimam Gösteren Kadın: Vera

Vera, ihtimam ilişkilerini öncelikle özel bir alanda kurar. Aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılayan bir anne, eş ve evlat olarak Vera oldukça ilgili bir bireydir. Bu, Noddings'in analizi ile ilk temasın sağlandığı bağlamı netleştirir. Noddings'in şu ifadesi bu bağlamı yansıtır:

İhtimam teorisi ideal olarak evle başlar ve dışa doğru hareket eder: İlk önce ihtimamın ne demek olduğunu öğrenmek, sonra yakın insanlarla ihtimam ilişkisine girmek ve son olarak doğrudan ilgilenemediklerimizle ihtimam ilişkisine girmek (2002a: 31).

Dışsallık veya dışarı doğru hareket, mahalle bağlamından uzaklaşarak farklı bölgelere yayılır ve işçi sınıfı sınırlarını aşar. İlk dışsallık bağlamında, Vera, komşularının ihtiyaçlarına yardımcı olan iyi niyetli, fedakâr ve yardımsever bir komşu olarak ortaya çıkar. Bir sonraki dışsallık aşamasında ise tanımadığı ve gebeliklerini sonlandırmak isteyen kadınlara yardım etmek suretiyle adım atar. Dışsallığın çerperinde yer alan bu kadınlar, Vera'nın yardım eden bir kadın olarak sınıf sınırlarına nasıl takıldığını gösterir. Vera, aynı zamanda alt sınıflardan kadınların yardım almak isteyeceği bir kadın olarak tasvir edilir. Bu ihtimam ilişkileri, kadınlar arasındaki farklılık kadar ortaklığa da işaret eder.

Bu sosyolojik konfigürasyonda, Vera, ihtimam gösteren olarak belirginleşirken, ihtimamın yasal bağlamda sorunlu hale geldiği noktaya kadar beklemesi gerekecektir. Vera'nın yardım ettiği bir kadının hastaneye kaldırılması sonucu, Vera'nın adını vermesi ile hukuki bir süreç başlar. Bu sürecin ilk aşamasında, emniyet güçleri Vera'nın evine gelir ve delil niteliği taşıyan kürtaj ekipmanlarına ulaşır. Bu sırada Vera, gardırobun üstündeki bir dolapta saklandığı yerden çantasını alırken yatak odasındaki aynada yansıması belirginleşir. Bir aynanın gizli kimlikleri sembolize ettiği sinematik bir gelenektir ve bu sahnede bir an için dört Vera görünür: Gerçek olan ve ona yanıt vermenin birden fazla yolu olduğunu ima eden üç yansıma (Whitehead, 2013: 183). Vera, hem yardım etme arzusuyla motive olurken hem de bu yardımın yasal olmadığını ve ciddi sonuçları olabileceğini bilmek arasında bir denge kurmaya çalışır. Ayna yansımaları, izleyicilere Vera'nın iç dünyasına bir pencere açar ve onun karşı karşıya kaldığı etik ve hukuki zorlukların anlaşılmasına yardımcı olur. Dolayısıyla aynadaki yansımalar, filmdeki karakterin içsel çatışmalarını sembolize eden güçlü bir sinematik araçtır.

Nitekim, Vera'nın ilk sorgusunda aktif rol oynayan Müfettiş Webster ve Vera arasındaki ilk diyalog, bu yansımaları yapı ve fail düzleminde (ikili bir düzlemde) değerlendirmeye çalışır ve kadınların deneyimlerinin çeşitliliğini dikkate almayı gerektiren beden sosyolojisi ile ilgili olguların siyasallaştırılmasına yol açar. Bu noktada, yansımalar kaybolurken kürtajın yasa dışılığı ve Vera'nın bağlama duyarlılığını dile getirme çabaları sözcüklere dökülür. Söz konusu olay, Vera Drake (2004) filminde şu diyalog ile yansır:

VERA: Onlara yardım ediyordum...İdare edemediklerinde...

MÜFETTİŞ WEBSTER: Yani, hamile kaldıklarında mı? Peki, onlara nasıl yardım ediyordunuz?

VERA: Kanamalarının tekrar başlamasına yardım ediyordum.

MÜFETTİŞ WEBSTER: Bebekten kurtulmalarına mı yardım ediyordunuz? Kürtaj yapıyordunuz? Doğru mu?

VERA: Yaptığım şey bu değildi. Siz öyle diyorsunuz, ama onların yardıma ihtiyacı vardı. Kimden yardım isteyecekler? Kimseleri yok ki. Ben yardım ettim.

Vera, Noddings'in analizinde vurgulandığı gibi, ihtimam ilişkisini anlamak için "olayları alternatif bir bakış açısıyla görmeye davet" (2012a: 32) eder. Kürtaj kavramını reddederek yaptığı şeyi farklı bir şekilde kavramsallaştırır ve haklar yerine bağlam odaklı yaklaşır. Vera, bir yasa dışı olarak kabul edilen kürtajı hak olarak kullanamayan 1950'lerin İngiltere'sindeki kadınlara yardım etmekle yükümlüdür. Kadınların karşılaştığı zorlukları anlayarak bu sürece katkı sağlar. Kürtaj terimi izleyiciye Vera tarafından değil, polis aracılığıyla aktarılarak sunulur. Dolayısıyla, Vera, sessizliği bir direniş taktiği olarak kullanırken, kürtaj kelimesine yüklenen anlamı kabul etmese de suçunu reddetmez. Hukuki olarak belirlenmiş bir yasa dışılığın bağlamına takılan kadınlar ise nesneleştirilir. Bu, Noddings'in ötekini nesneleştirme uyarısının önemini vurgular:

Bireyler yerine "tipler" olarak ele alınmak, üzerimizde uygulanan stratejilere sahip olmak bizi nesneleştirir. Kişiler yerine "vakalar" oluyoruz. Bu tür durumlardan kaçabilen bizler bunu şevkle yaparız, ancak kaçmak her zaman mümkün değildir ve bazılarımız için nadiren mümkündür. Gerçek şu ki, çoğumuz, bizimle ilgilenmek için kurulan mekânizma tarafından vakalara indirgendik (2012a: 66).

Bununla birlikte, bu ifadeler, Vera ile Müfettiş Webster'in tutumlarını daha anlaşılır kılan önemli bir içeriği sunmaktadır. Müfettiş Webster, Vera'yı yalnızca bir hukuki dava dosyasının faili olarak değil, aynı zamanda ihtimam gösterilen kadınların vaka sürecinin birer uzantısı olarak değerlendirdiği için Vera da yasa dışılığın bu uzantıları arasında bulunur. Dolayısıyla, bu çalışma haklar yerine bağlam üzerinden meseleyi incelediğinde hem ihtimam etiğine yaklaşır hem de kadınların deneyimlerinin farklılığını göz önüne alır. Noddings (2013) analizine göre, ilişkilerin her durumun kendi içsel dinamikleriyle değerlendirildiği bir ağ olarak düşünülebileceği,

evrenselliğin ötesinde her bireyin farklı ihtiyaçlarının olduğu bir bakış açısı sunar. Bu durum, daha fazla ilişki odaklı ve yapıcı bir yaklaşım sunar, çünkü her bireyin ihtiyaçları farklıdır. Noddings (2013) analizinde belirgin olan bu bağlamsallık, Vera'nın yardım ettiği kadınlar arasındaki farklı deneyimleri okurken önemlidir. Vera, yardım aldığı kadınlarla olan ilişkisini bağlama duyarlılık konusunda değerlendirir.

Noddings (2013) tarafından geliştirilen ihtimam analizinde, bağlama duyarlılık unsuru, Vera'nın deneyimlerinin özel bir anında özellikle belirgin bir şekilde açığa çıkar. Vera, yardım ettiği kadınlar arasında evli olan ikisine odaklanır. Birinci kadın, orta yaşlarında ve yedi çocuğa sahip olduğunu, ancak daha fazlasını büyütemeyeceğini ifade eder. Kocasının bu durumdan haberdar olmadığını, hatta işlemin mümkünse hemen sona ermesini istediğini dile getirir. Bu kadının hisleri arasında panik ve endişe bulursa da pişmanlık hissi belirginleşmez. Öte yandan, ikinci kadın, Kore'de uzun bir süre kaldıktan sonra hamile kalmış ve kocasının bu durumu bilmediği bir karakter olarak temsil edilir. Bu kadın, suçluluk ve korku hisleriyle baş etmek zorunda kalan bir durumu yaşamaktadır, ancak hislerini kocasına belli etmemeye çalışır. Vera, her iki kadına da yardım eder. İkiliyle olan diyalogları sırasında, kadınların kendilerini rahat hissetmelerine yardımcı olur. Vera, onların durumlarını değerlendirmek için genel ahlak ve değerler yerine, onların bakış açısını anlamaya ve yargılamadan yardımcı olmaya odaklanır. Özellikle ikinci kadınla iletişim kurarken, endişeyi azaltmaya yönelik tavırlar ve yaklaşımlar sergiler. Bu, Vera'nın karakteristik özelliklerinden biri olan anlayışlı yaklaşımının görsel bir yansımasıdır. Dolayısıyla, Vera, yardım etme sürecinde bağlama odaklanan ve ihtimam gösteren olarak hareket eder.

Belirgin bir başka husus, Vera'nın farklı deneyimlere sahip olan kadınları ırk, etnisite, sınıf, toplumsal cinsiyet gibi parametreler üzerinden marjinalleştirmeden ya da bunlardan herhangi birini ötekileştirme aracı olarak kullanmadan yardım etmeyi kabul etmesidir. Bu noktayı örneklendirmek adına yardım ettiği kadınlardan birini ele almak yeterlidir. Jamaika'dan İngiltere'ye çalışmak amacıyla gelen ve yardıma ihtiyacı olan bir kadın Vera'ya arkadaşı Lily aracılığıyla ulaşmaya çalışır. Vera yardım esnasında ihtimam gösterilenle ilişkisellik içerisinde zaman zaman aksan farklılığından dolayı yaşadığı iletişimsel zorluklara karşın gülyüzlü, sakin ve anlayışlıdır. Nitekim, bir sohbet sırasında, Lily, yardım alan kadına yönelik ırkçı yorumlarda bulunur ve “zenci” ifadesini kullanarak kendi ülkelerinde kalmaları gerektiğini savunur. Bu noktada Vera, Uygur (2016) tarafından vurgulanan “bir kişinin tarafsız bir izleyici olmadığını” ve gerçekten anlamamanın gerekliliğini vurgular. Vera, bu kadınları olumsuz bir şekilde etiketlemez ve ırkçı bir bakış açısını reddeder. Aksine, bu kadınların çalışkanlıklarını ve çabalarını öne çıkarır. Sonuç olarak, Lily'nin ırkçı bakış açısını eleştirirken, Vera'nın insanların zorluklarını anlama,

saygı duyma ve önemseme odaklı bir bakış açısına sahip bir ihtimam gösteren olarak nasıl davrandığını yansıtır. Vera'nın bakış açısı, kendi ayrıcalıklı pozisyonundan ziyade diğerlerinin deneyimlerine odaklanmayı içerir (Uygur, 2016: 41).

İhtimam Gizemi ve Sosyo-Politik Bağlamlar

1930'lar... Meşruiyet... Gayrimeşruluk...

1950'lerde karakterize edilen Vera'nın yirmi yıldır sürdürdüğü söz konusu ihtimam ilişkileri, meselenin 1930'lara kadar geri götürülebilir bir içerime sahip olduğuna işaret eder. 1920'ler ve 1930'lara odaklanarak kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yaptığı araştırmada Giles (1993), ev kadınlığı idealinin, kadınları geleneksel aile rollerine odaklanmaya yönlendiren ve bu şekilde tek bir rol ve kimlik sınırlamasını tekrarlayan muhafazakâr bir rol olduğunu kabul etmekle birlikte, bu rolün kadınlara oldukça değerli ve modern bir rol olarak sunulduğunu iddia eder. Dahası, muhafazakârlığın, modern olarak yeniden formüle edilmiş olsa da işçi sınıfı kadınlarına, toplumsal cinsiyet açısından değilse de sınıf açısından potansiyel olarak güçlendirici ve demokratik bir kendini ifade etme fırsatı gibi gösterildiğini aktarır. Bu, kadınların genellikle aile içindeki ihtimam rollerine yönlendirildiği ve bu dönemlerde bu rolü üstlenen kadınların toplum tarafından takdir edildiği anlamına gelir.

Öte yandan, kürtajın yasal bir araç olarak kabul edilmesi veya yasaklanması, devletin nüfus kontrolü ve toplumsal cinsiyet ideolojisi ile ilgili kaygılarını yansıtır (bkz. Yuval-Davis, 2010). Savaş sonrası yıllarda, hükümetler nüfus artışına odaklanır ve beden politikalarına duyarlı bir şekilde yaklaşır. Bu dönemde, istenmeyen gebeliklerle karşılaşan kadınlar kendi kararlarını verme özgürlüğünü yitirir ve bedenleri üzerindeki kontrol iktidarın bir ifadesi haline gelir. İktidar, bu konuyu ideolojik bir zeminde ele alarak kadının statüsünü annelikle özdeşleştirir ve cinsiyetlendirilmiş vatandaşları, nüfusun geleceği için bir temsilci olarak görür. Tsagarousianou (1995), bunu bir temsilciden daha ziyade "ulusun malı" olarak değerlendirir ve kadınların vatandaşlar olarak değil, biyolojik yeniden üretimin temel unsur olarak algılandığını vurgular. 1861 ve 1967 arasında İngiltere'de "yasa dışı ameliyat" olarak kürtaj, kanunla özel olarak yasaklanan tek operasyon olsa da 1930'ların ortalarında Kürtaj Yasası Reform Derneği tarafından güvenli ve etkili bir tıbbi müdahale olarak tartışılırken, bebek hayatının içsel değeri ve ulusun iyiliği için korunma isteği ile kamusal bir karşılık bulur (Brookes, 1988: xi, 41). Yuval-Davis (2010)'in analizinden hareketle bu, kadınların hem topluluğun üyeleri olarak kabul edildiğini hem de kadın kimliklerine özgü özel kurallar ve düzenlemelere tabi tutulduğunu açıklar.

Perde üzerinde doğrudan gösterilmese de bu politik arka plan, Vera'nın gizli yardımlarının nedenini yorumlamak adına birçok farklı bakış açısına kapı aralamaktadır. Vera'nın kişisel olarak

bu meselelere neden bu denli yaklaştığını anlamak için, izleyicinin bilinçli bir şekilde araması gereken önemli bir anahtar nokta, “Ona babanın kim olduğunu sorabildin mi sonunda?” ifadesinde gizlidir. Bu ifade, Vera’nın babasının kim olduğunu bilmediğini açıkça göstermektedir. Daha da önemlisi, Vera’nın babasının hikâyede yer almadığına dikkat çekilmektedir. Babasının varlığına dair herhangi bir işaret bulunmamakta, hikâyenin gelişiminde bir rol üstlenmemektedir. Bu, Vera’nın babasının “eril” bir yoklukla özdeşleştirildiği bir anlam taşır. Bu “eril” yokluk, özgür iradesiyle karar verme hakkını kullanmak isteyen kadınları terk edilen ve yalnız bırakılan kişiler olarak resmeden, aynı zamanda kürtaşı yasaklayan iktidarın politik hamlesiyle benzerlik gösterir. Bu bağlamda, Vera’nın kişisel deneyimi ve politik arka plan arasındaki bu ilişki, filmin derinliklerinde önemli bir rol oynar.

Bu bağlamda, Vera’nın “gayrimeşru” bir çocuk olarak dünyaya gelme olasılığı, annesinin muhtemelen diğer kadınlar gibi zorlu bir gebelik süreci yaşayarak bu çocuğu doğurduğu gerçeği, Vera’nın kadınların zorluklarına karşı özel bir hassasiyet geliştirmesinde etkili bir faktör olarak belirlemektedir. Aynı zamanda, bu içsel çatışmanın temelini oluşturabilir ve genç kadınlara yardım etme motivasyonunu ateşleyebilir. Bu noktada, “empati” kavramı yeniden önem kazanır ve Noddings’in çerçevesinde nasıl ele alınabileceği konusunda bazı sorular doğabilir. Noddings, karşılıklılığın ve ihtimam görenin rolünün daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekliliğini vurgulayarak empatinin daha Batılı, eril ve heteroseksüel bir bağlamda kullanımının yansıması olarak gördüğü için (2002a: 14), karşılıklı hissetmeyi yakalayabilmesi için sempatiyi kabul edilebilir bir alternatif olarak sunar. Vera, kadınlara kurduğu bu ilişki boyutunda, doğrudan kendi deneyimleyemediği bir deneyimi temsil eder, çünkü bu deneyim annesinin deneyimidir. Bu bağlamda, empatinin yerini sempatiye bırakması, Vera’nın ihtimam gösteren olarak pozisyonunu daha iyi açıklamak için daha işlevsel bir yaklaşım sunar. Bu şekilde, bireylerin kendi özel koşullarındaki ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verilebilir.

Ses ve Sessizlik: Savaş ve Kürtaşı

Vera, ihtimam gösteren olarak yardım ettiği kadınların ihtiyaçlarını gizlice karşılamak için kullanılan araçları yatak odasında saklamaktadır. Bu, sadece yardım araçlarıyla sınırlı değildir, aynı zamanda işin kendisini de kapsamaktadır. Öte yandan, yaşlı annesinin ihtiyaçlarını karşılaması, sokakta karşılaştığı insanlara yardım eli uzatması ve komşularından birinin yardıma ihtiyacı olduğunda aktif rol üstlenmesi, aile sohbetlerinde günlük yaşamdan örnekler olarak paylaşılırken istenmeyen gebeliklerle başa çıkma sürecindeki failliğini gizli tutar ve ailesiyle bu konuyu paylaşmaz.

Vera'nın bu yardımlara dair sessizliği ve filmde vurgulanan erkeklerin savaş sonrası deneyimleri arasındaki çarpıcı karşıtlık, iktidarın hukuki düzenlemeler aracılığıyla toplumsal alanı nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. “Kadınlar yatak odalarında sessizce ıstırap çekerken, erkekler Vera ile II. Dünya Savaşı'nın dehşetini tartışır” (Hardy, 2007: 216). Kadınların bedenleri ve üreme üzerindeki kontrolü eril iktidar, hukuk ve sistem tarafından sessizliğe mahkûm edilirken, erkeklerin savaşla ilgili deneyimleri ve acıları kamusal olarak tanınır ve meşruiyet kazanır.

Savaş, bir ortak deneyim gibi görünse de toplumsal cinsiyet bağlamında farklı deneyimlere (koruyan ve korunan) yol açar. Erkeklerin vatandaşlık görevi, korunması gerekeni korumak ve bu uğurda canını feda etmektir. Kadınlar ise biyolojik yeniden üretimi üstlenerek vatandaşlık görevinin cinsiyetlendirilmiş diğer rolünü temsil eder (bkz. Yuval-Davis, 2010). Savaşın yükseldiği bir ülkede, ideal kadın imajı, hayatı sonlandırmayan, aksine hayat veren ve annelik ile vatandaşlık arasında bir denge kuran bir rolle özdeşleştirilir. Bu nedenle, karşıt görüşlere, düşüncelere sahip olmak sessizlik içinde kalabilir ve failin temsiliyeti gizli konumunda olabilir. Bu bağlamda, korunandan çok koruyanın sesinin duyulduğu sahneler, temsilin belirginleşmesine dair izler sunar.

Ses ve sessizlik meselesi, Lucena (2011: 64) tarafından “söylem ve eylem sürecini tamamlayan bir söylem sorunu” olarak tanımlanırken Hardy (2007: 217)'e göre kadınların maruz kaldığı travma sessizlikle karakterize edilmektedir. Bu çalışma, sessizliği bir tür direniş biçimi olarak ele almaktadır ve iktidarın kimin, neyi ve nerede konuşabileceğini belirlediği argümanını eleştirmektedir. Bu noktayı en açık şekilde, Vera'nın yardım ettiği kadınlarla neredeyse hiç iletişim kurmamasında görmek mümkündür. Ayrıca, hukukun devreye girdiği sahnelerde Vera sessizliğini korur ve neredeyse hiç konuşmaz. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerini özel alanda yerine getirirken ve temizliğe gittiği diğer kadınların evlerinde zamanının çoğunu şarkı söyleyerek geçiren kadınla karşılaştırıldığında bu durum dikkat çekicidir. Sessizlik, görünüşte tahakkümün bir sonucu gibi görünse de bilinçli bir eylemin ürünüdür ve bu nedenle bir tür direniş taktiği olarak yorumlanabilir.

Gizliliğin filmdeki önemli bir başka boyutu, sınıfsal ayrımın neredeyse yok sayılmasıdır. Kadınlar, sosyal sınıf ayrımı gözetilmeksizin meşruiyetin sınırları tarafından yeniden tanımlanmaktadır. Bu bağlamı açıklığa kavuşturmak adına, filmin üst sınıfa mensup bir genç kadının kürtaj deneyimine odaklanılabilir. Vera'nın evlerine temizliğe gittiği genç kadın, erkek arkadaşı tarafından tecavüze uğrar ve hamile kalır. Gebeliğini sonlandırmak amacıyla doktor denetiminde ve özel muayene ile para karşılığında tıbbi bakım eşliğinde kürtaj olur. Yasal olmayan

bir işlem olan kürtaj, üst sınıf kadınlar için kabul edilebilir bir şekilde temsil edilirken iktidarın ikiyüzlülüğü vurgulanır. Bu ikiyüzlülük, üst sınıf bir kadının deneyimini daha “aydınlık” olarak sunulan sahnelerle, alt sınıf kadınların deneyimlerinin ise daha “karanlık” bir şekilde tasvir edildiği sahnelerle ustaca yansıtılır. Bu, sosyo-ekonomik sınıfın diğer kadınlar arasındaki eşitsizliği vurguladığı bir durumdur. Kadınlar arasındaki dayanışma, kapalı kapılar ardında yaşanan acılar ve kadın bedeni üzerindeki politikalar nedeniyle, istenmeyen gebelikler ve cinsel saldırılar karşısında sessizliğe gömülür.

Filmde, kapılarla yapılan bir metafor aracılığıyla, yalnızca bir kapının erkeğin yüzüne kapanması şeklinde tasvir edilen bir sahne önemli bir sembolizm taşır. Bir sahnede, Vera ile görüşmek için izin alarak ve ailesine bakmak zorunda olan bir kadının hamileliği sona erdirme deneyimiyle ilgili bir hikâye öne çıkartılır. Yardımın sona ermesiyle birlikte Vera’yı yolcu eden ve ardından kapıyı erkeğin yüzüne kapatan kadın, bu “kapı”nın arkasında, kamusal alan ile özel alan arasındaki geçişi temsil ederken, sessizliğin içerisine gizlenen acının sembolü haline gelir. Bu şekilde, filmdeki kadınların deneyimleri ne olursa olsun, sessizlik farklı bağlamlarda benzer bir temsil aracı olarak görünür.

Adalet: Etik Değerler Bilgisinin Yokluğu ve Görmeme Kıskaçında Vera

Filmde, adaletin mekânları, ikili ancak sürekli olarak eril bir bağlam içinde ele alınır. İlk olarak, Müfettiş Webster, Vera’nın gözaltına alındığı sırada odada, kocası Stan ile özel bir görüşme düzenlemesinde belirginleşir. Stan, Vera’nın kendisini daha önce bilgilendirmiş olması halinde, bu süreci deneyimlemesini engelleyebilecek kişi olduğunu ifade eder. Dolayısıyla, ihtimam gösteren olarak Vera, yasal olmayan ancak toplumsal bağlamlarda açıkça ifade ettiği her şeyi gizli tutmaya karar vermeseydi, eril adaletin hane içi uzantısında yargıç olarak kocası Stan tarafından yargılanacaktı. Bu hane içi adaletin sahnelerinde, Stan’in Vera’yı ihtimamdan alıkoyacağı ustaca bir şekilde tasvir edilir. İkinci bağlamda ise yargıcın Vera’ya yönelik söylediği şu cümlelerle açıkça ifade edilir:

Kanun son derece açık ve siz de bu kanunu bilerek çiğnediniz. Bir genç kadının hayatını tehlikeye attınız. Suçu kabul ettiğinizi duydum.... Bugün başka davalardan farklı olarak beni lehinize karar vermeye ikna edecek hiçbir gelişme olmadı. Aslında islediğiniz suçun ciddiyeti bana varmak üzere olduğum kararın sınırlarını düşündürüyor. Ve bu karar başkaları için de caydırıcı olmalı (Vera Drake, 2004).

Her iki uzamda da toplumsal konfigürasyona uyumlu bir çerçeve çizilir: İhtimam ve adalet tartışması genellikle güçlü bir karşıtlık, ihtimama karşı adalet şeklini alır. Bu kadınların ihtimamdan, erkeklerin ise adaletten yana (Noddings, 1999: 7) oldukları bir ikiliğin göstergesidir.

Söz konusu adalet, kadınların deneyimlerini önemseyen bir anlayışa ve/ya yaklaşıma sahip olmadığı gibi feminist hedeften de oldukça uzaktır.

Karar verme pozisyonunda bulunan bireyin sıklıkla erkek figürler tarafından temsil edildiği, Noddings ve Slote'un ihtimamın genellikle kadınlarla ilişkilendirilen bir deneyimden türediği ve bu yönelimin adalet anlayışının daha çok erkeklerle özdeşleştirilen bir deneyimden kaynaklandığı tezi, mantıklı bir temele dayanmaktadır (2003: 344). Yargıcın yalnızca bir karar veren olarak değil aynı zamanda “her şeyi değerlendirerek, her şartta, doğru olanı yapma sorumluluğunu” üstlendiği belirtilmelidir (Uygur, 2016: 144-145). Gerek Müfettiş Webster'ın gerekse avukatın bu görme eyleminin mümkün kılınması adına sundukları açıklamalara¹⁰ rağmen yargıcın süreci “ikna edici” bulmaması, onun aslında “neden-niçin”leri bilmesinin yetmediğinin kanıtıdır. Dolayısıyla ihtiyaç duyulan unsur, “etik değerler bilgisi”dir (Uygur, 2016: 146). Öte yandan, yargıç, kanunun son derece açık olduğunu belirterek “hukuka göre neyin yapılması gerektiği”ni vurgulamakta ve vereceği kararın başkaları için caydırıcı olması gerektiğini dile getirmektedir (Uygur, 2016: 149). Nitekim, bu, dertlenerek ilgilenme ve anlama faaliyetinin ötesinde bir adım atmaya gerektirir.

Bu durum, Vera'nın içinde bulunduğu sıkıntılı konunun, ihtimamı temel alan veya ihtimama duyarlı bir adalet anlayışı ve sisteminin eksikliği ile ilişkilendirilebileceğini açıkça göstermektedir. Noddings'in de açıkladığı üzere,

İhtimamın merkezinde yer alan anahtar unsur şudur: İhtimam göstermek ve gösterilmesi için uygun zemini sağlamak, koşulların oluşturulmasına araçsal olmak, bunu tesis etmeye, sürdürmeye ve geliştirmeye yardımcı olmak. Dolayısıyla, adalet duygusu içinde başkalarını önemseyenler, amacın önemsemenin gerçekten gerçekleşmesini sağlamak olduğunu akıllarında tutmalıdırlar (2002a: 22-23).

Nitekim, bu ana hat, Vera'nın deneyimleriyle eşleşmemekte aksine onun etik değerler bilgisinin yokluğu ve görmeme kıskacında yer almasına yol açmaktadır. Halbuki, Noddings'e göre ihtimam “adalet için önemli bir güdü sağlar” ve “neredeyse kesin olarak adalet duygumuzun temelidir” (2002a: 3, 22). Noddings, “başkaları için bir sorumluluk, ihtimam ve endişe sesi” (2002a: 22) içeren bir adaletin temel iyiliği beraberinde getireceğini öne sürerken bunun Vera'yı teğet geçmiş olduğu çok açıktır. Vera'nın deneyimleri, aksine, Noddings'in, kadınların çoğu ahlaki sorunlara yargı sorunu olarak yaklaşmaz (1984: 28-29) ifadeleriyle paralel eksendedir. Vera'nın eylemleri, Noddings'in analiziyle şu bağlamda örtüşür: İhtimam ilişkisine dahil olunan anlar,

¹⁰ Duruşmada, Müfettiş Webster, soruşturma sırasında Vera'nın kendilerine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Vera'yı savunan avukat da ikinci duruşmasında, Vera'nın ondan yardım isteyen kadınlara para talebinde bulunmaksızın yardım ettiğini belirterek onun en kötü suçunun başkalarına yardım etmek olduğunun ama amacının asla zarar vermek olmadığını altını çizmiştir.

gelişigüzel bir durumdan ziyade, başkalarının ihtiyaçları tarafından motive edilir, bu ihtimam ilişkileri içsel bir motivasyona sahiptir (2002a; 2013).

Bu çerçevede, Noddings’in analizinde ihtimam, onaylama, motivasyonel yer değiştirme ve ihtimamın tamamlanmasını içeren ahlaki bir yönelimi temsil eder. Bu tür etkileşimleri sistematik olarak engelleyen herhangi bir politika, ihtimamın temel ilkelerine aykırıdır (Noddings, 1999: 16). Makul bir ceza adaleti sisteminin amacı, masumları ve suçlu olanları, mümkünse tam ve sağlıklı bir vatandaşlığa yeniden kazandırmak olmalıdır (Noddings, 2002a: 281). Bu nedenle Vera’nın cezalandırılması, Noddings’in felsefi görüşüne uymayan bir bağlama işaret eder ve adalet sistemi tarafından görünmez hale getirilir. Bu, Noddings’in neden ihtimamın her zaman bağlamına göre uygulanması gerektiğini savunduğunu ve evrensel ilkeleri reddettiğini daha açık bir şekilde açıklar (Sander-Staudt, t.y.). Dolayısıyla, Vera’nın deneyimleri, adaletin toplumsal bağlamına duyarlı bir yaklaşımın eksikliğini ve ihtimamın adaletle çatıştığı bir bağlama düşmesini göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, “Vera Drake” adlı film, feminist bir perspektifle incelenerek toplumsal cinsiyet dinamikleri, ihtimam etiği, kadın deneyimleri ve kürtaj gibi konuların önemi vurgulanmıştır. Bu araştırmanın, kürtajın sinema temsillerinin toplumsal cinsiyet algıları ve etik boyutları üzerindeki karmaşıklığı ve derin etkilerini inceleme hedefi, elde edilen bulgularla örtüşmekte, Noddings’in ihtimam teorisinin uygulanabilirliğini vurgulamakta ve bu teorinin toplumsal cinsiyet rolleri ve adalet kavramları üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Bulgular, amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak aşağıdaki sonuçları sunmaktadır: İlk olarak, araştırma sonuçları kürtajın hukuki statüsünün, toplumsal cinsiyet kodları ve toplumsal cinsiyet ideolojisiyle yoğun bir şekilde örüldüğünü açıkça göstermektedir. Kürtajın yasal olup olmaması, devletin nüfus kontrolü politikalarıyla yakından ilişkilendirilmiştir. Bu durum, kürtajın yalnızca bir tıbbi prosedür değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet ideolojilerinin ve devletin nüfus yönetimi stratejilerinin bir yansıması olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. İkinci olarak, sessizlik teması, araştırmanın önemli bir keşfidir. Bulgular, kadınların sessizliğini hem travma ifadesi olarak hem de bir tür direniş biçimi olarak kullanmalarını yansıtmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında sessizliğin, kadınların cinsel sağlık ve üreme konularındaki deneyimlerini şekillendiren kritik bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Toplumsal cinsiyet ideolojisi ve cinsiyet rollerinin nasıl inşa edildiği konusunda derinlemesine bir anlayış sunan bu sonuç, toplumsal cinsiyet algılarının ve adalet anlayışının önemli bir bileşeni olan kadın deneyimlerinin farklılıklarını anlamamıza katkı sağlamaktadır. Son olarak, toplumsal sınıf ve

ikiyüzlülük teması öne çıkmıştır. Bulgular, toplumsal sınıfın kürtaj deneyimleri üzerinde nasıl etkili olduğunu vurgulamaktadır. Üst sınıf ve alt sınıf kadınların deneyimlerinin farklı şekillerde temsil edildiği bu bağlam, toplumsal sınıfın ve etik değerlerin kürtaj tartışmalarına nasıl dahil edilmesi gerektiğini açıkça göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, kürtajın, toplumsal cinsiyet, sınıf, iktidar dinamikleri ve etik meselelerle sıkı bir şekilde ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Bu araştırma, sinemanın toplumsal cinsiyet ve etik meselelerini ele almak için nasıl kullanılabileceğini gösterirken bu konulardaki gelecekteki çalışmalar için bir temel oluşturabilir.

Kaynakça

- Ali, K. (2004). Vera Drake. *BMJ*, 329(7474), 1107.
- Brookes, B. (1988). *Abortion in England 1900-1967*. London: Croom Hell.
- Butler, A. M. (2005). *Film Studies*. UK: Cox & Wyman, Reading, Berks.
- Conti, J. A., & Cahill, E. (2017). Abortion in the Media. *Current Opinion in Obstetrics and Gynecology*, 29(6), 427-430.
- Dillon, J. (2019). The Personal is Political. *Telling Stories?* içinde (ss. 23-50). London: Routledge.
- Gilbert, L. (Yapımcı), Gilbert, L. (Yönetmen). (1966). Alfie [Sinema Filmi]. UK: Paramount Pictures.
- Giles, J. (1993). A Home of One's Own: Women and Domesticity in England 1918-1950. *Women's Studies International Forum*, 16(3), 239-253.
- Gilligan, C. (2003). *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development* (38. Basım). UK: Harvard University Press.
- Hardy, M. O. H. (2007). Gendered Trauma in Mike Leigh's *Vera Drake* (2004). *Studies in European Cinema*, 3(3), 211-221.
- Lucena, I. J. (2011). Differences, Paradoxes and Exclusions Regarding Abortion. A Possible Interpretation of a Story of Women and Vera Drake. *Journal of Medicine and Movies*, 7(1) 61-69.
- Manzoor, S., & Rauf, S. (2016). Analysis of Gender Stereotypes in Movies. *Pakistan Journal of Applied Social Sciences*, 4(1), 95-109.
- McLaren, M. A. (2001). Feminist Ethics: Care as a Virtue. P. DesAutels & J. Waugh (Ed.), *Feminists Doing Ethics* içinde (ss. 346-398). USA: Rowman & Littlefield Publishers.

- Noddings, N. (1984). *Caring: A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. Berkeley: University of California Press.
- Noddings, N. (1999). Care, Justice, and Equity. M. S. Katz, N. Noddings, & K. A. Strike (Ed.). *Justice and Caring: The Search for Common Ground in Education* içinde (ss. 7-20). New York: Teachers College Press.
- Noddings, N. (2002a). *Starting at Home: Caring and Social Policy*. Berkeley: University of California Press.
- Noddings, N. (2002b). *Educating Moral People: A Caring Alternative to Character Education*. New York: Teachers College Press.
- Noddings, N. (2013). *Caring: A Relational Approach to Ethics and Moral Education*. Berkeley: University of California Press.
- Noddings, N. & Slote, M. (2003). Changing Notions of the Moral and of Moral Education. N. Blake, P. Smeyers, R. Smith, & P. Standish (Ed.). *The Blackwell Guide to The Philosophy of Education* içinde (ss. 341-356). Oxford: Blackwell Publication.
- Norlock, K. (2019). *Feminist Ethics*. Erişim Adresi: <https://plato.stanford.edu/entries/feminism-ethics/>
- Pérez-Villalba, E. (2009). "Wife. Mother. Criminal (?)": Representations of Abortion in Mike Leigh's "Vera Drake" (2004). *Miscelánea: A journal of english and american studies*, (40), 77-94.
- Reyes-Ancheta, R. D. (2017). Interpreting Masculine Domination in Two Abortion Films: 4 Months, 3 Weeks, 2 Days and Vera Drake. *MST Review*, 19(2), 61-77.
- Richardson, T. (Yapımcı), Reisz, K. (Yönetmen). (1960). Saturday Night and Sunday Morning [Sinema Filmi]. UK: Woodfall Film Productions.
- Sander-Staudt, M. (t.y.). *Care Ethics*. Erişim: <https://iep.utm.edu/care-ethics/>
- Tsagarousianou, R. (1995). 'God, Patria and Home': 'Reproductive Politics' and Nationalist (Re)Definitions of Women in East/Central Europe, *Social Identities: Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, 1(2), 283-295.
- Tong, R. (2007). Feminist Ethics. E. N. Zalta (Ed.). *Stanford Encyclopedia of Philosophy* içinde (ss. 3268-3289). Erişim: <https://plato.stanford.edu/archives/fall1999/entries/feminism-ethics/>
- Uygur, G. (2016). *Hukukta Adaletsizliği Görmek*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Whitehead, T. (2013). 'Out of the Kindness of her Heart': Vera Drake. *Mike Leigh* içinde (ss. 179-195). Manchester University Press.
- Williams, S. C. & Sarde, A. (Yapımcı), Leigh, M. (Yönetmen). (2004). Vera Drake [Sinema Filmi]. UK: Les Films Alain Sarde.
- Yaşartürk, G. (2005). Feminist Eleştiri ve Kadının Sunumu, *Sinemasal Dergi*, 14, 17- 30.
- Yuval-Davis, N. (2010). *Cinsiyet ve Millet* (3. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.